

Nederlands-Duitse Burgemeestersconferentie

vrijdag 19 en zaterdag 20 november 2004
Kasteel Vaeshartelt, Maastricht

Georganiseerd door het Duitsland Instituut Amsterdam
en mevrouw Monique Quint, burgemeester van Vaals

Verslag

door Marja Verburg, m.m.v. Iris Sauer

Foto's: Foto Artica Meerssen, GHOR 'De Caumer' en Duitsland Instituut Amsterdam

Kasteel Vaeshartelt, Maastricht

v.l.n.r. Monique Quint (voorzitter), Sander van den Eijnden,
Jürgen Linden (sprekers)

Inhoud

	pag
1. Inleiding	3
2. Direct gekozen burgemeester, verwachtingen en ervaringen. Sprekers:	4
a. Drs. Sander van den Eijnden, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in Nederland	4
b. Dr. Jürgen Linden, burgemeester van Aken	6
c. Discussie	8
3. Grensoverschrijdende samenwerking bij witte rampenbestrijding. Sprekers:	10
a. Mr. Frans Willeme, burgemeester van Dinkelland (Twente)	10
b. Wolfgang Düren, Ministerie van Binnenlandse Zaken van de deelstaat Noordrijn-Westfalen	12
c. Discussie	13
4. Bezoek aan het GHOR Zuid-Limburg 'De Caumer'	14

Deelnemende burgemeesters aan de conferentie

1. Inleiding

Op 19 en 20 november vond in Maastricht de eerste Nederlands-Duitse Burgemeestersconferentie plaats. Deze conferentie werd georganiseerd door het Duitsland Instituut Amsterdam op initiatief van mevrouw drs. Monique Quint, burgemeester van Vaals.

Deze binationale conferentie had als thema's het direct gekozen burgemeesterschap, in Duitsland een feit en in Nederland een voornemen, en de grensoverschrijdende samenwerking bij rampenbestrijding. Aan de conferentie namen ongeveer veertig Nederlandse en Duitse burgemeesters uit de grensstreek deel, die de gelegenheid benutten om kennis en ervaringen uit te wisselen.

Op de eerste dag van de conferentie brachten tijdens plenaire sessies Nederlandse en Duitse deskundigen verschillende aspecten van bovenstaande thema's naar voren. Aansluitend was er ruimte voor discussie. Op de tweede dag brachten de burgemeesters een bezoek te brengen aan het Euregionaal Veiligheidscentrum De Caumer in Heerlen, waar al de nodige ervaring is opgedaan met grensoverschrijdende aspecten van rampenbestrijding.

In de volgende hoofdstukken vindt u een verslag van de bijeenkomst. Voor 2005 is een nieuwe Nederlands-Duitse Burgemeestersconferentie gepland. Belangstellenden kunnen zich daarvoor aanmelden of meer informatie aanvragen bij het Duitsland Instituut Amsterdam, mevr. drs. Marja Verburg, tel.: 020-5253698, e-mail: verburg@dia.uva.nl.

Voor meer informatie over rampenbestrijding in Noordrijn-Westfalen (zie hoofdstuk 3) kunt u zich wenden tot het Bundesamt für Bevölkerungsschutz und Katastrophenhilfe (BBK), Deutschherrenstr. 93-95, D-53177 Bonn, Tel.: +49 (1888) 3585999, Fax: +49 (1888) 3585899, e-mail: gmlz@bbk.bund.de

Dit verslag is in een Nederlandse en een Duitse versie te vinden op het Duitslandweb, het internetportaal in Nederland over Duitsland: www.duitslandweb.nl, zie: verslagen, november 2004.

2. Direct gekozen burgemeester

2.a. Drs. Sander van den Eijnden

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in Nederland

In het debat over de direct gekozen burgemeester wordt in Nederland vaak gekeken naar de Verenigde Staten. Dat maakt de discussie eerder moeilijker, dan dat het de zaken verheldert, omdat de verschillen tussen Nederland en de Verenigde Staten erg groot zijn. Een vergelijking met buurland Duitsland ligt veel meer voor de hand. Toch zijn er ook duidelijke verschillen tussen de Nederlandse en de Duitse situatie. Duitsland is een federale staat en heeft dus andere bestuurslagen dan Nederland.

Bovendien bestaat er in Duitsland in sommige streken nog een 'ehrenamtliche' burgemeester, een burgemeester die zijn taak onbezoldigd uitvoert. Ook bestaan er binnen Duitsland zelf verschillen in het gekozen burgemeesterschap. De gekozen burgemeester in Baden-Württemberg en Beieren is al decennialang een feit, terwijl in Noordrijn-Westfalen de burgers pas twee keer naar de stembus zijn geweest om een burgemeester te kiezen. In Baden-Württemberg zijn de kandidaten bovendien meestal politieke buitenstaanders, mensen die geen connecties hebben met politieke partijen, terwijl in bijvoorbeeld Hessen de kandidaten vrijwel allemaal door een partij worden voorgedragen.

In Nederland werden tot 1970 burgemeesters alleen door de Kroon benoemd. Wel waren er in de vijftiende eeuw burgemeesters die gekozen werden door de gemeenteraad en de vertegenwoordigers van de gilden. Na 1970 mocht de gemeenteraad een profiel van de gewenste burgemeester opstellen en vanaf de jaren tachtig mocht de raad ook een advies uitbrengen. Nog later mocht de raad de minister officieel een aanbeveling doen en kreeg de gemeenteraad ook het recht referenda te organiseren. De huidige procedure waarmee in Nederland een burgemeester benoemd wordt, is onduidelijk. Vrijwel iedereen kan zich kandidaat stellen. Er vindt een selectie plaats op provinciaal niveau, een commissie uit de gemeenteraad brengt een advies uit en de gemeenteraad adviseert vervolgens de minister. De minister adviseert de koningin en die benoemt de burgemeester. Dus wie bepaalt er nu uiteindelijk wie burgemeester wordt? Bovendien is ook niet bekend wie de andere kandidaten waren en welke criteria er voor de benoeming zijn gebruikt.

Wat is de rol van een burgemeester in Nederland? Hij is de meest zichtbare vertegenwoordiger in het lokale bestuur en moet daarin de verwachtingen van de bevolking vervullen. Maar hij heeft op dit moment niet de bijbehorende bevoegdheden. Zijn formele positie is relatief zwak. Er is een kloof tussen dat wat van de burgemeester verwacht wordt door de bevolking, en dat wat hij daadwerkelijk kan en mag doen. Op het moment dat de burgemeester gekozen is, heeft hij veel meer legitimiteit, die nodig is om hem meer bevoegdheden te geven.

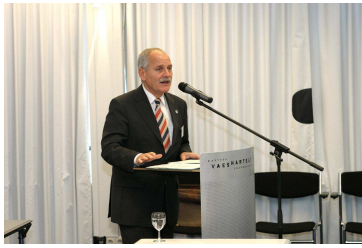
De bedoeling is dat het gekozen burgemeesterschap in maart 2006 in één keer wordt ingevoerd. De burgemeester is dan verantwoordelijk voor de eenheid van het gevoerde beleid. Alleen hij kan wethouders voordragen voor benoeming of ontslag, waarover de raad dan beslist. Ook is hij verantwoordelijk voor het bestuur, het ambtenarenapparaat. De burgemeester en de wethouders voeren het beleid uit, de gemeenteraad heeft een controlerende functie.

Er wordt in Nederland nu een heftig debat gevoerd over de situatie die kan ontstaan, waarin de gemeenteraad iets anders wil dan de burgemeester, *cohabitation* genoemd. Hier komt de rol van de burgemeester als onafhankelijke bruggenbouwer naar voren. Van den Eijnden is nieuwsgierig naar ervaringen met deze situatie in Duitsland. Veel Nederlanders zijn voor een gekozen burgemeester, omdat zij vinden dat de legitimatie van een burgemeester alleen bepaald kan worden door stemmen. Anderen zijn juist bang voor een personificering van de politiek naar Amerikaans voorbeeld, voor een te grote nadruk op de persoon, het zogenaamde Schwarzeneggersyndroom. Het nadeel daarvan kan zijn dat mensen zonder bestuurlijke ervaring burgemeester worden op basis van hun populariteit op andere gebieden. Of, met andere woorden: hoe waarschijnlijk is het dat de Duitse keeper Oliver Kahn burgemeester van München wordt?

Of het gekozen burgemeesterschap doorgaat, is nog niet besloten. Veel burgemeesters, maar ook een aantal politieke partijen, zijn ertegen. Op dit moment ligt het wetsvoorstel bij het parlement. De ministerraad heeft het begin november goedgekeurd. Genoeg stof dus voor discussie. Van den Eijnden is benieuwd naar de Duitse ervaringen, want burgemeestersverkiezingen zijn fascinerende verkiezingen. Om met een citaat van Raimund Gründler, kabinetschef van de burgemeester van Stuttgart, af te sluiten:

“Nach keiner Wahl kann man selbst erfahrene Politikbeobachter und alte Hasen in der politischen Szene so oft von einem überraschenden Wahlausgang reden hören wie bei Bürgermeisterwahlen” (na geen enkele verkiezing kun je zelfs ervaren politieke experts en oude rotten in het vak zo vaak over een verrassende verkiezingsuitslag horen praten als bij burgemeestersverkiezingen).

2.b. Dr. Jürgen Linden Burgemeester van Aken

Burgemeester Linden spreekt over het gekozen burgemeesterschap uit eigen ervaring. Sinds 1995 is hij de gekozen burgemeester van Aken, daarvoor, vanaf 1989, was hij 'ehrenamtlich' (onbezoldigd) burgemeester van die stad.

Tijdens de Engelse bezetting van Aken na de Tweede Wereldoorlog werd de Engelse gemeentewetgeving ingevoerd. Daarin wordt de gemeenteraad door de bevolking gekozen en zijn er twee topfuncties in het gemeentelijke bestuur: de *Chief Executive*, die hoofd van het bestuur is en die jurist moet zijn; en de burgemeester,

die de stad representeert en de gemeenteraad leidt. Hij hoefde geen specifieke opleiding te hebben. De verkiezingsperiode was vijf jaar.

In de jaren vijftig en zestig bleken de burgers zelf niet tevreden met het systeem. Met problemen gingen ze naar de burgemeester, maar die mocht daar zelf geen actie op ondernemen, dat moest hij aan de *Chief Executive*, (in het Duits: *Stadtdirektor*) overlaten. De bevolking verwachtte echter wel het antwoord op hun vragen van de burgemeester, dus er werd tussen de *Stadtdirektor* en de burgemeester veel met onderwerpen heen en weer geschoven. In de jaren negentig organiseerden de burgers, ontevreden met het systeem, een zogeheten *Volksbegehren* (petitie), waarin ze aangaven dat ze het gemeentelijke systeem van voor de Tweede Wereldoorlog terug wilden. Toen pas reageerde de politiek en midden jaren negentig werd de direct gekozen burgemeester in de deelstaat Noordrijn-Westfalen ingevoerd. De burgers zien het gekozen burgemeesterschap als een directer, democratischer systeem.

Linden zelf is twee keer herkozen. Bij de laatste verkiezingen was er een verkiezingsopkomst van 60 procent. De kiezers stemmen in Noordrijn-Westfalen op de partij en op een burgemeesterskandidaat. Ze brengen dus twee stemmen uit bij de gemeentelijke verkiezingen. Veel van die kiezers stemden in september op een burgemeester, maar brachten geen stem uit op een partij. Linden zelf had ruim drieduizend stemmen op hem als persoon gekregen van mensen die geen partij hadden gekozen.

Er zijn nog steeds geen beroepskwalificaties nodig om burgemeester te kunnen worden in Duitsland. Iemand die burgemeester wil worden kan zich op twee manieren kandidaat stellen:

- Men kan onafhankelijk kandidaat zijn, dan hoeft men geen lid te zijn van een politieke partij. Een onafhankelijke kandidaat moet slechts genoeg handtekeningen uit de bevolking verzamelen voor zijn kandidaatstelling. Voor Aken bijvoorbeeld, een stad met 246.000 inwoners, zijn daarvoor 260 handtekeningen voldoende.
- Via een politieke partij, dan moet een kandidaat door zijn partij worden voorgedragen.

Bij de laatste verkiezingen in Aken waren er zeven kandidaten voor de burgemeesterspost: vier van de grote Duitse partijen en drie onafhankelijke kandidaten

Een Duitse burgemeester heeft de volgende opgaven:

- Hij representeert de stad
- Hij is de juridische vertegenwoordiging van de stad
- Hij leidt de gemeenteraad (voorzitter)
- Hij vormt het hoofd van het gemeentebestuur.

Deze laatste taak is de zwaarste. De burgemeester beschikt over afdelingen, die door anderen worden bestuurd, net als in het bestuur van een bedrijf. De burgemeester vormt het personeel en het juridische gezag. De wethouders hebben elk hun eigen terrein waarvoor ze verantwoordelijk zijn. Wethouders worden echter niet door de bevolking, maar door de gemeenteraad gekozen en moeten de beslissingen van de raad uitvoeren.

De burgemeester en de raad worden in Noordrijn-Westfalen allebei voor vijf jaar gekozen. De burgemeester kan overigens ook weggestemd worden, maar dat is erg gecompliceerd. Een tweederde meerderheid van de gemeenteraad moet daarvoor zijn, en dan moet de bevolking stemmen over het aanblijven van de burgemeester. Hoe de burgemeester verkiezingscampagne voert is zijn eigen zaak. De budgets liggen tussen de vijfduizend en honderdduizend euro. De kandidaat moet zelf voor zijn campagnebudget zorgen, maar moet daarbij een duidelijke boekhouding voeren. Hij moet zich aan de regels voor campagnegelden houden en zijn uitgaven en inkomsten moeten controleerbaar zijn. Je mag je overigens in Duitsland niet kandidaat stellen in meerdere gemeenten tegelijk.

Na de verkiezingen is het mogelijk dat de burgemeester van een andere partij is dan de meerderheid van de raad. Er zijn verschillende opvattingen over of dat goed of slecht is. Linden zelf heeft verschillende ervaringen opgedaan. Bij de laatste verkiezingen kreeg Linden 62 procent van de stemmen, maar zijn partij, de SPD, kreeg 30 procent, hetgeen betekent dat de overige 32 procent van

de mensen die op hem hebben gestemd, van andere partijen afkomstig is. Burgers kiezen bewust op deze manier (*cohabitation*). Ze willen een bepaalde burgemeester, én ze willen een bepaalde partij in de raad. In de praktijk hoeft *cohabitation* geen problemen op te leveren. In Bonn en Wuppertal is de burgemeester van een andere partij dan de meerderheid van de raad, maar er zijn daardoor geen grote problemen of conflicten. Bovendien: ook in gemeenten waarin de burgemeester van dezelfde partij is als de raadsmeerderheid, zijn er vaak genoeg conflicten.

Hoewel een burgemeester dus geen specifieke opleiding hoeft te hebben gehad, moet hij wel goed kunnen luisteren naar de bevolking, aldus Linden. Hij moet meer zijn dan alleen een technocraat, en ook meer zijn dan een *Bierzelt*populist. Verder moet hij politieke ervaring hebben, of met de politiek kunnen omgaan en hij moet in staat zijn het bestuur te leiden. Als hij met dat laatste weinig ervaring heeft, is hij aangewezen op goede wethouders. Het is een groot manco als je dat als burgemeester zelf niet kunt, maar aan de andere kant is er voor geen enkele functie in het Duitse openbare bestuur een beroepskwalificatie nodig, niet voor Bondskanselier, niet voor Bondspresident en niet voor de minister-presidenten van de deelstaten.

Een ander nadeel van de direct gekozen burgemeester, of in ieder geval van het systeem in Noordrijn-Westfalen is, dat de burgemeester geen mogelijkheid heeft om invloed uit te oefenen op de keuze van de wethouders. Dat is het recht van de gemeenteraad. Maar in de raad zitten vertegenwoordigers van partijen, en zij laten zich soms leiden door partijpolitieke overwegingen, ook bij de keuze voor een bepaalde wethouder. Dat kan ertoe leiden dat er wethouders worden benoemd die niet geschikt genoeg zijn voor hun functie. Linden is er een groot voorstander van als de burgemeester het recht krijgt zijn eigen wethouders te kiezen. Hij moet tenslotte met hen werken. In Noordrijn-Westfalen hebben de burgemeester en de gemeenteraad dezelfde zittingsperiode, namelijk vijf jaar, en de burgemeester kan zich dus niet van de raad ontdoen. Linden ziet de ambtsperiode van de burgemeester graag verlengd tot minstens zes jaar en nog liever acht. Dan kan een burgemeester ook een politieke richting bepalen en uitzetten. Lindens ervaring is dat burgers een burgemeester willen die boven de partijen staat: dat betekent een nog grotere democratische legitimatie.

Het is niet altijd duidelijk wanneer en in welke situatie een burgemeester stemrecht heeft. In de raad telt de stem van de burgemeester even zwaar als die van de raadsleden, dan is hij dus één van hen. Maar de burgemeester mag niet meestemmen over wie er in welke commissie benoemd wordt en hij heeft ook zelf niet automatisch zitting in elke commissie.

Een ander probleem dat zich bij het gekozen burgemeesterschap voordoet, is dat iemand die niet herkozen wordt, niet automatisch recht op sociale voorzieningen heeft. Daarvoor moet hij acht volle jaren burgemeester zijn geweest. Dat weerhoudt veel gekwalificeerde mensen zich kandidaat te stellen. Linden zelf was jurist voor hij burgemeester werd, en advocaat toen hij onbezoldigd burgemeester was, dus zijn pensioen is geregeld. Maar dat geldt lang niet voor alle kandidaten.

Linden is echter erg blij met het direct gekozen burgemeesterschap. De burgemeester heeft een sterkere positie omdat hij door de bevolking gekozen wordt en is onafhankelijker. Daar is de bevolking ook blij mee. Toen zijn eigen partij, de SPD, een woningbouwgenootschap wilde verkopen, en de oppositie daartegen was, hield Linden dat plan tegen. Hij kon dat doen omdat er een wetsartikel was dat de verkoop verbood, maar hij ging hier dus tegen zijn eigen partij in. Dat kon hij echter uitsluitend doen omdat zijn democratische legitimatie veel groter was als direct gekozen burgemeester en hij partijpolitiek onafhankelijk was.

Wat Nederland betreft raadt Linden zijn Nederlandse collegae aan, het gekozen burgemeesterschap met optimisme tegemoet te zien. "Machen Sie es, es lohnt sich und es ist besser" (Doet u het, het is de moeite waard en het is beter).

2.c. Discussie

Nederlandse burgemeesters merken op dat ook niet gekozen burgemeesters politiek onafhankelijk kunnen zijn en dat Nederland een traditie heeft van verdeling en spreiding van macht. Het direct gekozen burgemeesterschap betekent een breuk met deze traditie en bovendien kun je een stad niet besturen alsof het een bedrijf is, aldus deze burgemeesters. Met dat laatste is Van den Eijnden het eens, maar dat wil volgens hem niet zeggen dat er dus in Nederland geen gekozen burgemeester hoeft te komen. Bij een conflict tussen de burgemeester en de raad bijvoorbeeld, kan de

raad de burgemeester wegsturen, maar andersom kan dat niet. Eén van de Nederlandse burgemeesters vindt dat de verhouding tussen raad en burgemeester cultureel bepaald is. En kun je de burgers wel zo vertrouwen dat ze een goede burgemeester kiezen? De personificering van de politiek is een reëel gevaar en het vertrouwen in de Nederlandse bevolking is recentelijk behoorlijk op de proef gesteld.

Linden merkt op dat de burgemeester dan maar een ander volk moet kiezen¹. De gekozen burgemeester zal niet automatisch misbruik van zijn macht maken, en bovendien moet je de macht van de gekozen burgemeester niet overdrijven. In die zin is hij niet met George Bush te vergelijken. Bovendien is volgens Linden de ontevredenheid van de Nederlandse burger met de politiek ook zo groot, omdat mensen niet eens hun eigen burgemeester mogen kiezen. De politiek denkt alles beter te weten, terwijl kiezers ook graag stemmen volgens hun gevoel.

Een bezwaar dat wordt geopperd is dat de burgemeester in Nederland al honderden jaren onafhankelijk is en waarom zou de onafhankelijkheid van een burgemeester perse groter zijn als hij direct wordt gekozen? Nederlandse burgemeesters stellen voor een onderscheid te maken tussen grotere en kleinere gemeentes als het gaat om de gekozen burgemeester, zoals dat ook in Engeland het geval is. Londen heeft wel een gekozen burgemeester, andere Engelse steden niet. Een Duitse collega is daartegen: dat heeft dan een gelaagde democratie tot gevolg.

Linden noemt onafhankelijkheid van een burgemeester een kwestie van persoonlijkheid. Kandidaten die niet via een partij genomineerd worden, moeten weliswaar zelf hun campagne financieren, maar mogen daarbij niet te nauwe banden hebben met het bedrijfsleven. Dat is strafbaar. Bovendien prikken de kiezers daar volgens Linden doorheen.

Een andere Duitse burgemeester merkt op dat hij alleen als onafhankelijke kandidaat burgemeester kon worden. Via de partijpolitieke weg zou hem dat niet zijn gelukt want hij is nooit in een partij meegegroeid. Hij werd bij de laatste verkiezingen met 86 procent van de stemmen gekozen. Zijn onafhankelijke positie is voor hem een voordeel. De partijen accepteren het systeem en het werkt goed in Noordrijn-Westfalen. Een Nederlandse collega zegt daarop dat de functie van *Stadtdirektor*, die zijn Duitse collega voor zijn verkiezing vervulde, de reden van zijn verkiezing en dus de basis van zijn legitimatie vormt. Zijn verkiezing is dan dus een erfenis van het oude systeem. In Nederland zou dat zo niet werken, aldus de Nederlandse burgemeester, omdat de verkiezingen veel politieker getint zouden zijn.

Volgens Linden is de burgemeester nu niet meer zo persoonlijk afhankelijk van de raad als voor de invoering van de direct gekozen burgemeester. Hij kan nu zeggen dat hij aan sommige besprekingen niet mee doet, en hij hoeft zich niet meer perse aan de mening van zijn partij te houden. Daarom is hij onafhankelijker. Maar Linden vindt dat een burgemeester altijd een bruggenbouwer moet blijven, of hij nou afhankelijk van zijn partij is of niet.

Een andere Duitse burgemeester vindt dat je via de media de bevolking voor je standpunt kunt winnen. Als dat niet lukt, heb je verloren: dat is democratie. De Duitse burgemeesters spreken hun Nederlandse collega's moed in om zich verkiesbaar te stellen: de kiezer weet echt wel wat hij wil, maakt dat met zijn stem duidelijk, en daar heeft een burgemeester zich bij neer te leggen.

¹ Hiermee verwijst Linden naar een opmerking van de Duitse dichter Bertold Brecht. Op 17 juni 1953 brak een volksopstand uit in de DDR. De regering liet vervolgens weten dat het "domme volk" het vertrouwen van de staat moest terugverdienen en dubbel zo hard moest werken. Brecht adviseerde de regering van de DDR vervolgens het volk te ontbinden en een ander volk te kiezen.

Over voorzitterschap van de gemeenteraad: in Frankrijk is de burgemeester de voorzitter van de raad, net als in Baden-Württemberg. In Noordrijn-Westfalen is dat anders, daar hoeft de burgemeester de raad niet voor te zitten. Er is zelfs geen aanwezigheidsplicht voor de wethouders, maar het is volgens Linden wenselijk om wel bij raadsvergaderingen aanwezig zijn.

Over de financiële onafhankelijkheid van de burgemeester: één van de Duitse burgemeesters vindt dat er een regeling moet komen, zodat burgemeesters die eerder geen ambtenaar waren of anderszins pensioenrechten hebben opgebouwd, iets hebben om op terug te vallen als ze niet herkozen worden. Mevrouw Quint vult aan dat het burgemeesterschap niet voorbehouden mag blijven aan een elite die over genoeg geld beschikt. Een andere Duitse burgemeester vindt echter dat het financiële risico voor de gekozen burgemeester niet hoger is dan voor iemand in het bedrijfsleven, die kan tenslotte ook op straat komen te staan. Het probleem is veel meer de ongelijke behandeling tussen ambtenaren en burgemeesters die niet uit de ambtenarij komen. Dat verschil moet kunnen worden ondervangen. In Nederland wordt er nog gewerkt aan een regeling voor het pensioen van de gekozen burgemeester. Op dit moment wordt daarover nog onderhandeld met de vakbonden.

3. Grensoverschrijdende witte rampenbestrijding

3.a. Mr. Frans Willeme

Burgemeester Dinkelland (Twente)

Burgemeester Willeme van de grensgemeente Dinkelland (Twente, NL) spreekt over zijn eigen ervaringen met samenwerking tussen Nederland en Duitsland op het gebied van grensoverschrijdende rampenbestrijding. Behalve burgemeester van Dinkelland is Willeme ook voorzitter van de Euregio, een samenwerkingsverband tussen Nederland en Duitsland. De Euregio heeft ongeveer drie miljoen inwoners, in Nederland, Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen. Willeme zag Duitsland altijd als een land in zijn geheel, maar heeft door zijn werkzaamheden voor de Euregio

ervaren dat er grote verschillen tussen de verschillende Duitse deelstaten bestaan.

Wat betreft de witte rampenbestrijding: toen Willeme gevraagd werd tijdens deze conferentie over zijn ervaringen te spreken, had hij de term nog nooit gehoord. Ook op de verschillende ministeries in Den Haag was de term lang niet overal bekend, maar het gaat bij witte rampen om besmettelijke ziektes (voor mens en dier), natuurrampen en kernenergierampen. Andere rampen waar rook en vuur bij te pas komen, zijn rode rampen.

Is er een verschil als het gaat om de bestrijding van witte en rode rampen? En wie is waarvoor verantwoordelijk als het gaat om rampenbestrijding? Er zijn verschillende stadia aan te brengen in de rampenbestrijding, met de daarbijbehorende maatregelen, namelijk:

- voorkomen: wat kan er gedaan worden om een ramp niet te laten plaatsvinden
- voorbereiding: wat kan er al klaarliggen, als er zich toch een ramp voordoet
- bestrijding: wat doe je als de ramp plaatsvindt
- nazorg: begeleiding slachtoffers, regelen verzekeringen en betaling ingezette bestrijdingsmiddelen

Er bestaat in Nederland een aantal uitstekende handleidingen over rampenbestrijding, maar die gebruikt niemand en ze zijn na verschijnen ook niet meer geactualiseerd. In Duitsland bestaan er grote verschillen in regelgeving en organisatie tussen de deelstaten waarmee Nederland te maken heeft: Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen. Bovendien veranderen in zowel Nederland als Duitsland de regels op dit gebied vaak. De informatie die er nu is, is niet erg praktijkgericht.

Willeme wil met zijn verhaal de vragen over de bestrijding van witte rampen vanuit Nederlands perspectief beantwoorden en de verschillende betrokken bestuurlijke instanties en de burgemeesters praktische tips geven.

Daarvoor behandelt Willeme de zogenaamde 'veiligheidsketen', bestaand uit vijf 'momenten'. Als er vroeg in de keten wordt geïnvesteerd, levert dat aan het eind van de keten veel meer rendement op. De keten bestaat uit de volgende 'momenten': pro-actie, voorkomen, voorbereiding, bestrijding, nazorg. Pro-actie houdt op het gebied van witte rampen in: gebieden zo inrichten dat er geen rampen kunnen ontstaan, door bijvoorbeeld kernenergiecentrales niet in dichtbevolkte gebieden neer te zetten, of ervoor zorgen dat varkensfokkerijen niet te dicht bij elkaar liggen. Daarvoor zijn in Nederland de verschillende ministeries verantwoordelijk. Op het gebied van rode rampen zijn de gemeentes verantwoordelijk. Daar gaat het erom een goed bestemmingsplan te hebben, de risico's in kaart te brengen op een zogenaamde risicokaart en ervoor te zorgen dat de benodigde infrastructuur er is en goed onderhouden is.

Ook voor de overige momenten geldt dat bij de witte rampen nationale instanties verantwoordelijk zijn, terwijl bij rode rampen gemeentelijke en regionale instanties coördineren en ingrijpen. Wat betreft de voorbereiding voor rampenbestrijding: bij witte rampen zijn nationale instanties verantwoordelijk zoals het ministerie van Verkeer, Ruimtelijke Ordening en Milieu, Rijkswaterstaat en het Nederlandse Vaccin Instituut VCI. Bij rode rampen moeten op gemeentelijk niveau rampenbestrijdingsplannen klaarliggen en er moeten voldoende mensen goed genoeg opgeleid zijn om een ramp te kunnen bestrijden; ook de politie moet plannen klaar hebben liggen voor haar eigen optreden en ingrijpen bij verschillende rampen en de gemeenteraad is verantwoordelijk voor de omvang van de brandweer. Wat betreft de nazorg: hierbij gaat het vaak om het begeleiden van de personen die betrokken zijn geweest bij de ramp en voor het regelen van de verzekering en de betaling van de ingezette hulpmiddelen. Bij witte rampen wordt er op het niveau van de betrokken ministeries geëvalueerd, bij rode rampen op gemeentelijk niveau.

Willeme concludeert dat er nauwelijks verschillen zijn bij de bestrijding van witte en rode rampen. Witte rampen zijn meestal van grotere omvang en daarom worden bij deze rampen de nationale instanties eerder betrokken. Witte rampen hebben ook vaak grensoverschrijdende aspecten, en dus moet er grensoverschrijdend tegen opgetreden worden. Dat betekent dat de kern van de bestrijding op regionaal niveau ligt.

Voor de samenwerking betekent dat volgende: wat de pro-actie betreft heeft het Duitse Bundesverfassungsgericht bepaald dat er op regionaal niveau geen medezeggenschap is, dus kan Nederland niet meepraten over beslissingen die de grensregio aangaan. Willeme wilde bijvoorbeeld meepraten over de kerncentrale in het Duitse Lingen, maar dat was niet mogelijk. Terwijl een ramp met de centrale grote gevolgen heeft voor de regio Twente.

Wat betreft het voorkomen van rampen: op dit moment is er te weinig samenwerking tussen Nederland en Duitsland op dit gebied. Er zijn veel verschillen in wetten en voorschriften, wat de samenwerking moeilijker maakt. In Nederland neemt men over het algemeen kleinere risico's, omdat de voorschriften strenger zijn. Zo kan het in Duitsland voorkomen dat een disco en een opslagplaats van gevaarlijke gassen in hetzelfde gebouw zijn gehuisvest. In Nederland is dat verboden. Op de opmerking van een Duitse burgemeester uit de zaal dat de vuurwerkram্প in Enschede plaatsvond en niet op Duits grondgebied, gaf Willeme toe dat in Nederland de strenge voorschriften niet altijd nageleefd worden.

Vorbereiding: ook hier talloze gebreken die optreden als beide landen moeten samenwerken. Er vindt geen uitwisseling van rampenplannen plaats, en het materiaal dat in Duitsland gebruikt wordt is niet altijd inzetbaar in Nederland. Zo bleek tijdens een brand in Nederland, waar de Duitsers hielpen blussen, dat de Duitse brandweerslangen niet pasten op de Nederlandse. Er zijn te weinig opleidingsmogelijkheden om de samenwerking tussen beide landen te verbeteren, er vinden te weinig gezamenlijke oefeningen plaats en de maatregelen en opleidingen in beide landen verschillen teveel van elkaar.

Bestrijding: ook hier weer geen uitwisseling en afstemming van draaiboeken, verschillende veiligheidsmaatregelen bij de behandeling van gevaarlijke stoffen en er is ook nog geen internationale lijst van vaktermen.

Kortom: er is nog veel te doen. Op nationaal niveau zal het nog wel een tijdje duren voordat er maatregelen worden genomen, maar op gemeentelijk niveau blijkt erg veel mogelijk en gebeurt er ook al heel veel. Er moet veel meer geïnvesteerd worden in het materiaal van de hulpdiensten in beide landen, zodat die beter op elkaar afgestemd zijn. Maar er zouden ook afspraken kunnen worden gemaakt tussen ziekenhuizen aan beide kanten van de grens, zodat als in Nederland de ziekenhuizen vol zijn, patiënten naar Duitsland kunnen worden gebracht. Ook moeten er meer mogelijkheden zijn om contact met elkaar te maken en is de tijd die hulpdiensten nodig hebben om op de plaats van een ongeluk aan te komen, te verkorten. Het verdient de voorkeur om zaken niet via de 'lange' officiële weg te regelen, dus niet via de provincie en de minister, maar via de 'korte' route, dus direct tussen grensgemeentes. Ter plaatse moeten de contacten goed onderhouden worden. Probleem is vaak de verzekering, die achteraf de kosten moet dekken, maar meestal niet over de grens geldt. Dat leidt soms tot jarenlange procedures met verzekeringsmaatschappijen. Bovendien is er een aantal praktische problemen. Behalve dus materieel dat niet op elkaar is afgestemd, zijn bijvoorbeeld sirenes van Duitse politieauto's, brandweer- en ziekenwagens officieel niet toegelaten in Nederland en andersom, omdat ze een andere toon hebben. Ook is het belangrijk elkaar snel te informeren. Toen er in Nederland mond- en klauwzeer was uitgebroken, zetten de Duitsers containers en bergen afval neer bij de grens met Nederland om de doorgang te versperren, zo bang was men dat er besmette dieren Duitsland binnen zouden komen. Omdat het besluit op 'Kreis'- (regionaal) niveau was genomen, waren de Nederlandse grensgemeentes niet direct ingelicht en werden zij 's morgens wakker met een afgesloten grens. Dat leidde tot geschokte en verontwaardigde reacties die voorkomen hadden kunnen worden, als men van tevoren was ingelicht.

Zoals gezegd vindt er al veel samenwerking plaats op gemeentelijk niveau, maar afspraken die tussen grensgemeentes gemaakt worden, kunnen in strijd kunnen zijn met nieuwe wetgeving van de overheid. Zo is er op regionaal niveau afgesproken dat de eerste ziekenauto die de plek van een ongeval bereikt, het werk doet. Andere ziekenauto's die later arriveren passen zich aan de eerst gearriveerde aan. Maar een Duitse Eerste Hulparts mag officieel in Nederland bepaalde handelingen niet verrichten. Dat kan tot vervelende procedures achteraf leiden.

De voordelen van grensoverschrijdende samenwerking zijn duidelijk: de burens zijn dichterbij en dus is hulp ook dichterbij. Nederlandse grensgemeentes hebben meer aan een grotere Duitse stad in de buurt dan aan een grotere Nederlandse stad die verder weg ligt en andersom. Het is ook een stuk goedkoper en tenslotte zijn we toch één Europa.

3.b. Wolfgang Düren

Ministerie van Binnenlandse Zaken in Noordrijn-Westfalen

Wolfgang Düren is hoofd van de Afdeling Rampenbestrijding van het ministerie van Binnelandse Zaken van de deelstaat Noordrijn-Westfalen. Deze afdeling bestaat pas sinds een jaar, terwijl een dergelijke afdeling al zeker vijftien jaar noodzakelijk is. Vroeger richtte men zich als het om rampenbestrijding (het Duitse woord voor de afdeling is 'Gefahrenabwehr') ging meer op mogelijke oorlogssituaties. Door de overstroming van de Elbe ruim twee jaar geleden werd duidelijk dat bij rampenbestrijding ook hulp uit het buitenland moet worden gevraagd en verleend. Destijds kwam de hulp voor de overstroming van de Elbe uit Noordrijn-Westfalen, en niet uit Tsjechië, hetgeen vanwege de

kortere afstand veel logischer zou zijn geweest.

Noordrijn-Westfalen heeft 11.000 brandweerlieden in dienst en daarnaast beschikt de deelstaat ook nog over 80.000 vrijwillige brandweerlieden. Ook beschikt de deelstaat over een helikopter die vijfduizend liter bluswater kan vervoeren, er zijn vele ambulances, EHBO-teams etc. Ze worden door de centrale overheid en door de deelstaten gefinancierd. De brandweerkorpsen hebben een brede know-how en kunnen direct worden ingezet, de logistiek ter plaatse functioneert prima. Maar in Nederland kunnen de korpsen of de andere hulpdiensten en het materiaal niet zomaar worden ingezet. Daarvoor is eerst een officieel verzoek uit Den Haag nodig, want anders overtreedt Duitsland de Nederlandse soevereiniteit.

Het probleem is dus typisch Duits: het is goed georganiseerd, maar hoe moet het worden uitgevoerd? Hoe kan de deelstaat Noordrijn-Westfalen andere deelstaten en andere landen hulp bieden?

In de praktijk bieden gemeenten en regio's elkaar hulp, die hebben daar ook overeenkomsten over gesloten. Dat werkt ook allemaal, is verschillende keren gebleken, en wat Düren betreft hoeft zijn ministerie zich daar dan ook verder helemaal niet mee te bemoeien. Maar als bij de hulpverlening de officiële weg wordt behandeld, dus als er een officieel verzoek moet worden ingediend, werkt de grensoverschrijdende samenwerking helemaal niet zo goed, zoals ook bleek bij een oefening tussen Nederland en Duitsland in het voorjaar van 2004. Dat zou dus veel beter afgesproken moeten worden, zodat hulp ook snel geboden wordt als Nederland bijvoorbeeld zo'n Duitse blushelikopter nodig heeft. Dan moet men wel weten dat die bestaat en wie moet worden gebeld om die te bestellen.

In Noordrijn-Westfalen is nu een nieuw rampenbestrijdingsplan gemaakt, dat het mogelijk maakt om snel hulp bij grote rampen te bieden. De deelstaat kan nu bijvoorbeeld binnen vier uur 600 brandweerlieden op de been brengen, met 120 brandweerwagens en de benodigde communicatiemiddelen. Elke regio heeft zijn eigen afdeling voor rampenbestrijding, die weer is onderverdeeld in verschillende teams. Er zijn rode (brandweer), witte (vanaf 2005), blauwe (technische hulpdienst) en bonte (worden ingezet in geval van oorlog) teams. Ook het management van de teams, dus de logistiek (is er genoeg benzine voor de voertuigen etc.), communicatie (wie neemt contact op met wie, zijn alle alarmnummers bereikbaar etc.), navigatie en informatiesystemen zijn georganiseerd. De kernpunten van de rampenbestrijding in Noordrijn-Westfalen zijn scenario's voor overstromingen, bosbranden, explosies en overige technische hulpverlening. Er wordt op dit moment ook gewerkt aan een rampenplan dat gebruikt wordt als er opeens een enorm aantal gewonden, zeg vijfduizend mensen, door een aanslag o.i.d. zou zijn. Dan is er ook in Duitsland een gebrek aan ziekenhuizen. Normaal moeten lichtgewonden dan plaats maken voor zwaargewonden, maar in een dergelijk geval heeft niemand de tijd om te bepalen wie licht- of zwaargewond is. Dat is moeilijk te organiseren. Ook wordt er gewerkt aan een rampenplan voor een aanval met ABC-wapens. Ook daar is samenwerking tussen beide landen van groot belang. Wat gebeurt er met Duitsers uit Gronau die in Enschede aan het shoppen zijn of een paar dagen in Nederland op bezoek gaan als er een aanval met dergelijke wapens is en er direct een inenting moet worden georganiseerd? Moeten ze dan terug, of in Nederland worden ingeënt? En hoe is dat logistiek te organiseren?

Bij het inzetten van hulpverlening geldt over het algemeen: wie de hulp inroept, leidt de hulp ook. Dat is echter ook niet altijd even makkelijk: de radiografische systemen van de politiemobiliteitsvoertuigen werken bijvoorbeeld niet altijd tussen Nederland en Duitsland, omdat er met verschillende systemen gewerkt wordt. Een goed werkend communicatiesysteem tussen de verschillende hulpcentra moet worden opgezet, dat wil de Duitse centrale overheid ook. Want bij de communicatie tussen de verschillende instanties ligt het sleutelprobleem. Het gaat niet om geldgebrek of onwil of onbegrip, het is een kwestie van de organisatie van de communicatie. Ook moeten de verschillende deelstaten en regio's niet teveel op hun eigen autonomie uit zijn, maar veel meer op samenwerking en ze moeten meer gebruik maken van de mogelijkheden die er in de regio zijn.

3.c. Discussie

Burgemeester Quint ondertekent de conclusie van Willeme en Düren: Nederland en Duitsland moeten van elkaar weten wat de andere kant heeft aan mensen en materiaal, zodat beide landen daar op kunnen inspelen en er rekening mee kunnen houden.

Düren zegt dat voor rampen met ABC-wapens het leger moet worden ingezet, daar zijn nog geen afdoende maatregelen voor voorbereid. Ook een pandemie stijgt boven de mogelijkheden en de competenties die de huidige hulpdiensten hebben uit.

Een aantal Duitse burgemeesters meent dat Nederland beter is uitgerust als het gaat om rampenbestrijding. Weliswaar heeft Noordrijn-Westfalen veel brandweerlieden, maar een groot deel daarvan is vrijwillig en dus niet altijd beschikbaar. Ook kan er met de Nederlandse brandweer alleen met mobiele telefoons gecommuniceerd worden, hetgeen de communicatie in noodgevallen ernstig hindert, en de burgemeesters vinden dat er zo snel mogelijk digitale communicatiemiddelen moeten worden aangeschaft.

Düren geeft toe dat de invoering van digitale communicatiemiddelen voor de regering in Noordrijn-Westfalen erg belangrijk is. Het probleem met de verschillende (analoge) communicatiemiddelen is overigens veel groter bij de politie dan bij de brandweer. Bij de aanschaf van de digitale communicatiemiddelen is het risico echter nog steeds aanwezig dat het nieuwe Duitse systeem dan toch weer niet congrueert met het Nederlandse, dus dan blijft het communicatieprobleem tussen beide landen bestaan. Wat betreft de vrijwillige brandweer: die is inderdaad niet altijd beschikbaar, maar vormt wel een potentieel waarop teruggegrepen kan worden in noodsituaties. Volgens Willeme is in Duitsland het aantal brandweerlieden groter, terwijl de Nederlandse brandweer beter uitgerust is en meer technische mogelijkheden heeft. Maar bij de medische hulpdiensten is dat omgekeerd: terwijl de Nederlandse ambulances zo'n twee keer per jaar naar Duitsland uitrukken, worden Duitse ambulances in Nederland ongeveer twintig keer per jaar ingezet. Overigens heeft ook de regio Twente vrijwillige brandweerlieden. Dat kan problematisch zijn als er veel tegelijkertijd moeten worden ingezet, maar financieel is het de enige mogelijkheid waarop een brandweerkorps van een dergelijke omvang kan bestaan. Willeme vindt overigens dat de brandweer niet lokaal, maar regionaal moet worden georganiseerd.

Op een opmerking van burgemeester Quint, dat Nederland en Duitsland ook financieel meer zouden moeten afstemmen en samenwerken, omdat gemeentes veel geld moeten neerleggen voor rampenbestrijding, merkt Willeme op dat gemeentes ook liever geld voor de sociaal zwakkeren uitgeven dan voor het bestrijden van een ramp die misschien nooit plaatsvindt. Er is een grens aan de veiligheid die je mensen kunt bieden. Maar men zou gezamenlijk moeten bepalen welk materiaal gezamenlijk gebruikt en aangeschaft kan worden. Alleen al uit economisch opzicht is samenwerking tussen Nederland en Duitsland wenselijk. Tegelijkertijd merk je bij de brandweer dat geen enkele gemeente bereid is de eigen brandweer in te perken. Burgemeester Quint bevestigt dat het financieel voordeliger is om samen te werken. "Moderne Katastrophen kennen keine Landesgrenze" (moderne rampen kennen geen grenzen).

4. Bezoek aan GHOR Zuid-Limburg 'De Caumer'

Nederland is ingedeeld in 25 GHOR-regio's (Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen). Dat is ontstaan na de rampen in Enschede (vuurwerkramp in 1999) en Volendam (cafébrand in de nieuwjaarsnacht van 2001), toen bleek dat de veiligheidsketen of -ketting (zie 3.a.) niet werkte. De GHOR-regio's vallen onder het Nederlandse ministerie van Binnenlandse Zaken. De GHOR's worden gedeeltelijk door de centrale overheid gefinancierd en gedeeltelijk via gemeentelijke regelingen. Eén van die regio's is Zuid-Limburg met rond de 650.000 inwoners. De GHOR van Zuid Limburg is gevestigd in Heerlen en coördineert namens de twintig gemeentes in deze regio de geneeskundige hulpverlening bij rampen. Het centrum is op de hoogte van de capaciteiten in de regio en kan de coördinatie dus ook het beste uitvoeren. De GHOR werkt nauw samen met de politie, de brandweer en de gemeentes in de regio. Zij stellen gezamenlijk rampenbestrijdingsplannen op voor verschillende rampen die zich kunnen voordoen.

De regio Zuid-Limburg is bijzonder vanwege zijn ligging tussen België en Duitsland. Daarom heeft de GHOR in Heerlen ook afspraken gemaakt met deze buurlanden om elkaar in noodgevallen te helpen. Hulp uit België en Duitsland kan sneller ter plaatse zijn dan hulp uit andere delen van Nederland. Zo kan de GHOR in Heerlen bijvoorbeeld gebruik maken van de helikopter van de ADAC, de Duitse ANWB.

Op zaterdag 20 november werden de deelnemende burgemeesters ontvangen op GHOR Zuid-Limburg 'De Caumer'. Plaatsvervangend directeur de heer Vanderlijde vertelt wat de GHOR Zuid-Limburg doet. Op het moment wordt er een Regionaal Beheersplan Rampenbestrijding opgesteld voor de komende vier jaar door brandweer, politie, GHOR en de gemeentes. Doel is het vermijden van veiligheidsrisico's, dus preventie, voorbereid zijn op rampen en ongevallen en het verzorgen van opleidingen en oefeningen, zodat de hulpketen (zie 3.a.) beter functioneert; en natuurlijk ingrijpen en coördineren als er een ramp of een ongeval plaatsvindt. In juni 2005 moet het plan voor de komende vier jaar klaar zijn.

Een aantal burgemeesters oppert het bezwaar dat het Rampenbestrijdingsplan door de GHOR in Nederland wordt gemaakt en niet samen met de betrokken regio's in België en Duitsland. Vanderlijde brengt daar tegenin dat de GHOR van de realiteit moet uitgaan. Er zijn nou eenmaal veel culturele verschillen tussen de drie landen, die moet je accepteren. Als die eerst uit de weg moeten worden geruimd, komt er nooit een plan. Je kunt beter zelf een goed concept hebben, daarmee werken en dan vanuit de praktijk bekijken hoe het werkt en wat je van elkaar kunt leren en overnemen. Eigenlijk moet je dus op twee niveaus tegelijk werken: theoretisch en operationeel. Dat gebeurt ook. Structuren moeten zich aan elkaar aanpassen, dat moet zich in de praktijk ontwikkelen. Daarom vinden er ook veel oefeningen plaats.

Marianne Ramakers is projectleidster voor de grensoverschrijdende samenwerking van de GHOR en vertelt wat de GHOR op dit gebied doet. De GHOR Zuid-Limburg heeft aparte hulpverleningsafspraken gemaakt en vastgelegd met Duitsland en met België. Ook Belgische en Duitse grensregio's hebben eigen afspraken met elkaar. De GHOR zorgt ervoor dat de contacten met buitenlandse netwerken worden gelegd en onderhouden. Er worden samenwerkingsverdragen (Eumed bijvoorbeeld als het gaat om medische hulp) gesloten en gemeenschappelijke opleidingen (Eucrew) verzorgd. Ook worden er grensoverschrijdende oefeningen en scholingen georganiseerd.

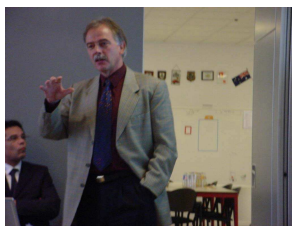
Het is erg belangrijk dat de verschillende regio's elkaar informatie geven. Dat is soms problematisch. België wil bijvoorbeeld geen informatie geven over het aantal pompstations dat er aan de Belgische kant van het grensgebied staat. Die informatie is belangrijk voor het maken van een zogenaamde risicokaart, waarop aangegeven wordt welke risico's er waar in de regio bestaan. Een pompstation met een grote opslag aan benzine vormt een risico. Duitsland en Nederland geven elkaar die informatie wel.

De heer prof. dr. J. Scheres, Euregionaal coördinator van het Academisch Ziekenhuis Maastricht, geeft informatie over de samenwerking op het gebied van de medische hulpverlening in de Euregio Maas-Rijn. Dit gebied telt zo'n 3,7 miljoen inwoners, heeft vier culturen, drie talen en drie systemen. Dat bemoeilijkt de grensoverschrijdende samenwerking op medisch gebied. Toch zijn er heel veel mogelijkheden. Zo zijn er zes

universiteiten in het gebied, die kunnen samenwerken op het gebied van onderzoek maar ook apparatuur kunnen uitwisselen of zich kunnen specialiseren op een bepaald terrein, waar de mensen uit de regio allemaal van kunnen profiteren. Dat gebeurt gedeeltelijk ook al. De ziekenhuizen van Maastricht (NL), Aken (D) en Tongeren (B) doen dat bijvoorbeeld. Ook verzekeringsmaatschappijen in de verschillende landen werken samen, zodat het gemakkelijk is voor een patiënt uit Zuid-Limburg om zich te laten behandelen in een Belgisch of Duits ziekenhuis. Huisartsen mogen hun patiënten ook direct naar een specialist in het buitenland doorverwijzen als dat nodig is. Dat heeft echter wel heel wat voeten in aarde gehad. Enkele jaren geleden kon het wel drie of vier jaar duren voor een verzekering een rekening uit het buitenland wilde betalen. Nu zijn er contracten tussen verzekeringsmaatschappijen en ziekenhuizen, bijvoorbeeld over de behandeling van patiënten maar ook over het leveren van bloed bij rampen. Dat wordt nu door het dichtstbijzijnde ziekenhuis gedaan, ongeacht in welk land die staat.

Toch zijn er ook nog steeds grote problemen die een goede hulpverlening in de weg staan. De verschillende ambulances met de verschillende sirenes zijn officieel niet toegestaan in de buurlanden, hoewel ze wel worden toegelaten; Nederlands ambulancepersoneel heeft meer competenties dan Belgisch ambulancepersoneel; en de politie heeft over de grens niet dezelfde bevoegdheden als thuis.

Ook bij de brandweer in de regio Zuid-Limburg wordt veel met de buurlanden samengewerkt, vertelt de heer dr. D. Nüßler, brandweercommandant in Aken. Er zijn verdragen gesloten voor hulpverlening zowel met de brandweerkorpsen als met de technische hulpdiensten in Nederland en België. In die verdragen is vastgelegd dat de diensten in een ander land dezelfde bevoegdheden hebben als in het eigen land. Wie er het eerst op de plek van de ramp arriveert, helpt. Dat is juridisch niet toegestaan, maar zo is het wel afgesproken en zo gebeurt het ook. De eerste hulpverlener ter plaatse is ook het best in staat om hulp te bieden en heeft het beste overzicht. Ook bij de brandweer vinden veel gezamenlijke oefeningen plaats, zodat de verschillende korpsen elkaars materiaal leren kennen en er in geval van nood mee kunnen werken.

Ook Nüßler benadrukt het belang van goede communicatie. Dat betekent natuurlijk elkaar goed informeren, maar ook van elkaars culturele verschillen en vooral van elkaars taal op de hoogte zijn. Er worden daarom taalcursussen voor alle medewerkers georganiseerd, omdat iedereen in een noodgeval in zijn eigen taal moet kunnen communiceren. Het is van groot belang dat de hulpverleners uit een ander land dan begrijpen wat er wordt gevraagd en meegedeeld. Er zijn woordenboeken gemaakt met begrippen speciaal voor hulpverleners, in het Engels, Frans, Duits en Nederlands. Ook de aanvraagformulieren, waarmee om hulp, extra bedden, materiaal of wat er dan ook nodig is, kan worden gevraagd, zijn eenvoudig en in drie talen opgesteld, zodat ze heel snel door alle betrokkenen kunnen worden ingevuld en begrepen.

Toch moet er ook hier nog veel gebeuren. Er moeten risicokaarten worden gemaakt, de uitwisseling van informatie kan nog veel beter, de buurlanden moeten beter op de hoogte raken van de cultuurverschillen en ook het personeel op de ambulances moet drietalig zijn, zodat ze ook allemaal met patiënten kunnen spreken.